

Anna M. Kola

Wydział Nauk Pedagogicznych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Sprawozdanie z konferencji pt.

**„WYCHOWANIE DO WARTOŚCIOWEGO ŻYCIA
JEDNOSTKI I WSPÓLNOTY”**

(19–20.10.2015, BYDGOSZCZ–TORUŃ)

W dniach 19–20 października 2015 roku miała miejsce wyjątkowa konferencja naukowa pt. „Wychowanie do wartościowego życia jednostki i wspólnoty”. Było to wydarzenie nowatorskie, spotkanie zorganizowały bowiem dwa lokalne oddziały Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego – toruński i bydgoski. Spotkanie odbywało się pod patronatem Zarządu Głównego PTP, co podniosło rangę naukową tego wydarzenia. Komitet Naukowy konferencji stanowili wybitni pedagodzy z różnych ośrodków w kraju, będący równocześnie członkami Zarządu PTP: prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński – członek rzeczywisty PAN, Honorowy Przewodniczący PTP; prof. dr hab. Joanna Madalińska-Michalak – Przewodnicząca PTP; prof. dr hab. Beata Przyborowska – Prorektor ds. Kształcenia UMK Toruń; prof. nadzw. dr hab. Piotr Petrykowski – Dziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych UMK Toruń; prof. dr hab. Ewa A. Zwolińska – Dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii UKW Bydgoszcz; prof. dr hab. Ewa Filipiak – UKW Bydgoszcz – Dyrektor Instytutu Pedagogiki UKW Bydgoszcz; prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak – Wiceprzewodnicząca PTP;

prof. nadzw. dr hab. Joanna Ostrouch-Kamińska – Wiceprzewodnicząca PTP, dr Halina Rotkiewicz – Wiceprzewodnicząca PTP; prof. dr hab. Marian Walczak – Sekretarz Generalny PTP; prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska – Członek Prezydium Zarządu Głównego PTP; prof. dr hab. Wanda Dróżka – Członek Prezydium Zarządu Głównego PTP; prof. nadzw. dr hab. Alicja Jurgiel-Aleksander – Członek Prezydium Zarządu Głównego PTP; prof. nadzw. dr hab. Mirosław Sobecki – Członek Prezydium Zarządu Głównego PTP oraz prof. nadzw. dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec – Członek Prezydium Zarządu Głównego PTP.

Spotkanie było realizowane także przy wsparciu organizacyjnym i merytorycznym Wydziału Nauk Pedagogicznych UMK oraz Wydziału Pedagogiki i Psychologii UKW, co ma istotne znaczenie dla współpracy naukowej czy projektowej obu środowisk naukowych, a także dla promocji regionu kujawsko-pomorskiego. Przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego konferencji była dr Anna Jakubowicz-Bryx, a przewodniczącą Komitetu Naukowego – dr hab. H. Solarczyk-Szwec, prof. UMK.

Celem naukowym bydgosko-toruńskiej konferencji było zwrócenie uwagi na kwestię „wychowania”, ważny problem, ale nie dość obecny w zarówno w teorii pedagogicznej, jak i w praktyce życia codziennego. Organizatorzy przyjęli założenie, że jest to kategoria, która nabiera znaczenia w czasach (hiper)indywidualizmu, zaniku więzi międzyludzkich oraz ich uprzedmiotowienia (czy wręcz – komercjalizacji i konsumpcji relacji interpersonalnych). Z tego powodu zaproszono pedagogów z całej Polski do analizy roli i form procesu wychowania na wszystkich etapach życia człowieka, w świecie pluralizmu wartości, stylów życia, a także ideologii. Zagadnienia konferencji dotyczyły poniższych wątków.

1. Wartościowe życie jednostki i wspólnoty – definicje, różnice, konflikty, cechy wspólne, zbieżne, w ujęciu historycznym, współcześnie i dla przyszłości. Wartości a wychowanie (pluralizm, tolerancja, wielokulturowość, patriotyzm, praca, wiedza, rozwój, zdrowie, ekologia, materialność, merkantylizm); ideologie wychowania.

2. Rodzaje wspólnot i ich znaczenie dla wychowania: rodzina, rówieśnicy, szkoła, społeczność lokalna, wspólnota sąsiedzka, rówieśnicza, państwowa, narodowa, zawodowa, globalna, religijna, historyczna, kulturowa, mniejszościowa, zdominowana, represjonowana, wspólnota pamięci, tożsamości, doświadczeń, wyborów itd.
3. Edukacja dla wspólnoty regionu (regionalizm, mniejszości, grupy defaworyzowane, wspólnota lokalna, partycypacja społeczna, praca socjalna, samorządy a edukacja). Życie wspólnoty (integracja, normy i wzorce zachowań, konflikty, konflikty pokoleń, patologie, rozpad, anomia, anarchia).
4. Wychowywać współcześnie – co to znaczy? Co jest celem wychowania? Podmioty, podmiotowość wychowania. Jak badać proces wychowania? *Sacrum* i *profanum* wychowania jednostek i wspólnot.
5. Mistrzowie (nauczyciele, guru, idole itp.) w życiu jednostek i wspólnot.
6. System edukacyjny a wartościowe życie jednostki i wspólnoty (prawo, zwyczaje, ludzie, warunki materialne).
7. Instytucje kształtujące wartościowe życie, biorące udział w wychowywaniu dla wartościowego życia (szkoła, uniwersytety, domy kultury, organizacje pozarządowe, treści nauczania, metodyka, badania w tym zakresie).
8. Wychowanie w świecie wirtualnym. Wspólnota wirtualna i realna. Anonimowość i patologie świata wirtualnego. Jak badać wspólnoty wirtualne?
9. Obywatelskość i edukacja obywatelska. Nowoczesny patriotyzm. Międzykulturowy wymiar wychowania. Solidarność i wolność wspólnoty a wolność jednostki.
10. Kapitał społeczny wspólnot i jednostek. Kapitał społeczny a rozwój społeczny i rola edukacji oraz wychowania w tym procesie.

Obrady trwały dwa dni i odbywały się w Bydgoszczy (19 października) i w Toruniu (20 października). Przybyłych uczestników powitali w Bydgoszczy prof. dr hab. Sławomir Kaczmarek – Prorektor ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą UWK, prof. dr hab. E. A. Zwolińska, prof. dr hab. Z. Kwieciński, prof. dr hab. J. Madalińska-Michalak oraz dr

hab. Piotr Kostyło, prof. UKW – przewodniczący oddziału PTP w Bydgoszczy. Po części oficjalnej rozpoczęła się pierwsza część obrad plenarnych (moderowana przez prof. dr hab. E. A. Zwolińską), podczas których referaty wygłosili prof. dr hab. Z. Kwieciński („Droga do człowieczeństwa. Pomiędzy przystosowaniem a przekraczaniem”), dr hab. P. Kostyło, prof. UKW („Religia, etyka i edukacja. O źródłach życia wartościowego”), prof. dr hab. J. Madalińska-Michalak („Wizja jednostki, wspólnoty, dobrego społeczeństwa i dobrego życia a projekt edukacji Alasdaira MacIntyre’a”). W drugiej części plenarnej (kierowanej przez moderator – prof. dr hab. J. Madalińską-Michalak) głos zabrali: prof. dr hab. Maria Deptuła („Tworzenie warunków do rozwoju umiejętności współpracy”) oraz prof. dr hab. Zygmunt Wiatrowski („Wychowanie przez pracę i do pracy wartością szczególnie pożądaną”).

Poza sesjami plenarnymi¹, pierwszego dnia konferencji równocześnie odbywały się obrady w czterech sekcjach tematycznych podzielonych według określonych pojęć mieszczących się w polu semantycznym „wychowania”². W sekcji nr 1 pt. „Wartości nauczycieli – wartości w wychowaniu” poruszano tematy związane z byciem nauczycielem i dylematami, jakie stawia ten zawód, np. dotyczącymi wychowania dzieci niepełnosprawnych, etyki zawodowej, przemian autorytetu nauczyciela, zaangażowania w działania obywatelskie czy rozwoju zawodowego nauczycieli. W sekcji nr 2 zatytułowanej „Wychowanie do wartości w rodzinie i w środowisku szkolnym” omawiano m.in. kwestie partnerstwa małżeńskiego jako wartości wychowania do życia; dyskutowano nad rolą środowiska rodzinnego w procesie wychowania, szczególnie w przypadku emigracji rodziców czy w rodzinie wielokulturowej. Uczestnicy podjęli też temat edukacji rodziców, np. w zakresie wychowania ekonomicznego.

¹ Po zakończeniu pierwszego dnia obrad miało miejsce także Posiedzenie Prezydium Zarządu PTP.

² Nie sposób w krótkim sprawozdaniu wymienić wszystkich referatów i referentów (w sumie zgłoszono 70 wystąpień). Warto jednak podkreślić, że referaty na każdej z sesji wywoływały ożywioną dyskusję, w której referenci mieli możliwość odpowiedzieć na pytania słuchaczy, jak również rozwinąć podejmowany przez siebie temat.

Sekcja nr 3 pt. „Wychowanie do wartości w edukacji akademickiej” dotyczyła różnych aspektów kształcenia akademickiego, w tym nabywania kompetencji społecznych czy budowania poczucia sensu życia studentów. Najliczniejsza okazała się sekcja nr 4 zatytułowana „Wychowanie do wartości w sferze publicznej”, w której znalazło się 11 wystąpień, często bardzo odległych od siebie merytorycznie, lecz związanych z funkcjonowaniem sfery publicznej, m.in. „Kolonializm jako proces wychowawczy” (dr hab. Hanna Kostyło, prof. UMK), „Wspólnota i język – w poszukiwaniu alternatywy dla »fundamentów«” (dr hab. Bogusław Bieszczad), „Za(od)krywając Lampedusę, czyli Robinson Crusoe w europejskiej szkole” (dr Ewa Pająk-Ważna). W sekcji zaprezentowano także interdyscyplinarne projekty edukacyjne, służące rozwojowi społeczności lokalnych w Polsce.

Drugiego dnia konferencji zaproszeni goście i uczestnicy przenieśli się do Torunia. Prelegentów i słuchaczy przywitali: dr hab. H. Solarczyk-Szwec, prof. UMK, prof. dr hab. B. Przyborowska oraz dr hab. P. Petrykowski, prof. UMK. Podczas obrad plenarnych, moderowanych przez dr hab. J. Ostrouch-Kamińską, prof. UWM, referaty wygłosili dr hab. Piotr Petrykowski, prof. UMK („Pamięć początku – u źródeł tożsamości w wędrówce ku...”), prof. dr hab. Wanda Dróżka („Życie wartościowe według nauczycieli. Porównanie pokoleniowe i epokowe”) oraz dr hab. Barbara Kiereś, prof. KUL („Personalistyczny wymiar życia wspólnotowego w rodzinie”). Następnie uczestnicy konferencji spotkali się w pięciu sekcjach, przy czym aż trzy z nich podejmowały kwestię ładu aksjonormatywnego i wartości.

Sekcja nr 1 zatytułowana była „System aksjonormatywny a wychowanie” i prezentowano tu referaty dotyczące różnych aspektów wychowania, w tym wychowania w rodzinach (w kohabitatach czy w rodzinie patriarchalnej). Omówiono także wątki dróg dochodzenia do dojrzałości, umiejętności i ważności przebaczenia, ale też roli Uniwersytetu Trzeciego Wieku w budowaniu poczucia wartościowego życia. Sekcja nr 2 poświęcona była tematowi młodzieży i nosiła tytuł „Młodzież wobec wspólnoty”. Debatowano tu o orientacjach wspólnotowych młodych ludzi („eventowa wspólnota”), systemie wartości młodzieży, normach rówieśniczych, ale też o potrzebach, przemocy i poczuciu sukcesu.

W sekcji nr 3 pt. „Wartości w edukacji dzieci” odniesiono się przede wszystkim do edukacji wczesnoszkolnej, zorientowanej na podmiotowość dzieci. Stąd wśród tematów referatów pojawiły się te analizujące systemy wartości w dziecięcych kulturach rówieśniczych czy zawarte w literaturze, kwestie wspólnotowości oraz kapitału społecznego, ale i sytuacje konfliktowe pojawiające się wśród dzieci. Obrady w ramach sekcji nr 4 pt. „Wartości w praktyce szkoły” dotyczyły obszarów funkcjonowania szkoły – programów nauczania, motywowania uczniów, pracy emocjonalnej nauczyciela czy możliwości realizowania w szkołach form edukacji domowej.

Wspólnotowość była natomiast główną kategorią obrad ostatniej sekcji nr 5 zatytułowanej „Edukacja dla wspólnoty”. Przedstawiano tu emancypacyjne funkcje szkoły pogranicza, doświadczenie przesiedlenia dla procesu budowania nowej tożsamości, rolę szkoły w budowaniu kapitału społecznego lokalnej wspólnoty, a także opisano aktywność kulturalną osób 50+. Końcowe sprawozdanie z obrad wszystkich sekcji przygotowali dr hab. H. Solarczyk-Szwec, prof. UMK oraz dr hab. P. Kostyło, prof. UKW. Profesorowie, poza podsumowaniem naukowych debat i dyskusji, jakie odbyły się w podczas dwóch dni konferencji, skierowali do wszystkich gości podziękowania za uczestnictwo w spotkaniu.

Należy dodać, że konferencja „Wychowanie do wartościowego życia jednostki i wspólnoty” w zamierzeniu korespondowała z tematyką Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego „Ku życiu wartościowemu. Idee – koncepcje – praktyki”, który tym razem odbędzie się 21–23 września 2016 roku w Białymstoku. Zjazd organizowany jest przez Polskie Towarzystwo Pedagogiczne we współpracy z Uniwersytetem w Białymstoku oraz Komitetem Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.